

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Joannis Schefferi Argentoratensis De Re Vehiculari Veterum Libri Duo

Scheffer, Johannes

Francofurti, 1671

Cap. V. De Leticis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13156

fere ostendit, conducere gestationem hanc concussionemq; molliorem in dolore capitis, in epilepsia, si ferri queat, in mania, in paralyfi, quemadmodum ex eo docuit & Hieronymus Mercurialis lib. VI. Artis Gymnasticæ cap. 10. Solebantq; in hoc genere modo rectas clausasq; habere sellas, modo reiectas apertasq;, prout morbi ratio postulabat, sicut idem ex Antyllo observavit. Atq; ista quidem sunt, quæ de sella nobis occurrebant.

Cap. V.

De Lēcticis.

Lēctica num digniores sellis. Lipsius rejicitur. Suetonius exponitur. Num excogitaverint Byrhini. Lipsius & Scholiastes Iuvenalis refutati. Cicero corrigitur & explicatur. Catullus aliter, ac fit à Lipsio, exponitur. Lēctica Persis nota. Φορτωρ. Φορτωρ. Gestatorium. Nota Indis. Curtius corrigitur. Nota Macedonibus & Syris. Quando Romam venerint. Gellius à correctione prava Lipsij liberatus. Species lēcticarum. Lipsius denuò rejectus. Asseres lēctica ad gestandum. Gellius contra Lipsium expositus. Plumæ ac rosæ in pulvinis lēcticarum. Pedes lēcticarum ex ligno, argento, auro. Lēctica operata coriis, cum fenestra in latere. Num & vela habuerit. Aufidius Bassus explicatur. Lipsius bis revellitur. Sindon lēcticaria. Torrentius notatur. Lēctica dormitoria. Aperire lēcticam. Propertius explicatur, & à correctione Lipsij liberatur. Consuta lēctica. Suetonij lēctio vulgaris defenditur. Ornamenta lēcticarum. Aurea lēctica, angusta, laxa. In lēcticis cubabant. Cubile pro lēctica. Portabantur super humeris. Suspensa lēctica. Gonsalvus notatur. Martialis exponitur. Sella plicatilis. ἰδυαδίας. Faldistorium, faldistonium. Lēcticarij longi, Liburni. Lubinus notatur. Scholiastes Iuvenalis emendatur. Geruli Lyburni. Lēctica Lyburnata. Lēcticarij formosi cum vestimentis pulchris. Seneca lēctio contra Lipsium defensa. Canusinati. Coloris rufi. Quatuor ad lēcticam, vel sex. Hexaphoros. Cicero liberatur à glossa. Octophoros. Gonsalvus denuò notatur. Petronius exponitur. Lēcticarij dicti non ij soli, qui ad lēcticas adhibiti. Quidam qui gestant alios humeris. Succollare.

Φορτωρ

ἑρπιδόποι. Plutarchus emendatur. Habuerunt emptos, vel acceptos dono, vel conductos mercede. Castra lecticariorum. Liberti gestant lecticas. Opera togata. Prosequi lecticam. Elephantum ad lecticas. Lecticarum usus promiscuus viris feminisque. ὁπερὰ γυναικῶν. σαμωβ-
δια. Viri infirmiores fere usi lecticis. Hieronymus Mercurialis notatur. Octophoros lectica mulierum fere, nisi forte viri essent in itinere. Lecticis vectipueri. In lectica plures simul. De locis binis Ciceronis suspicio. Concurfare. Lecticarum usus in itinere vetus, serus in urbe. Olim promiscuus, mox matronis honestis solum concessus, nec semper. Mamertinus explicatur contra Chimentellum, & distinctus. In lecticis legebant, scribebant, dormiebant, occultabant sese, ducebantur ad supplicium, vehabantur egroti, vel alias infirmi. Vtebantur eis etiam ad recuperandam valetudinem. Ἀνέλινοι. Lecticae militares pro egrotis vel sauciis. ἑποδὰς-
ἐδρεύ, πεπλήχεν. Interpres Plutarchi castigatus. Lectica lucubratoria. Sumpodia Gracienſia. Lectica funebris. Dio exponitur. Ἀδραξ. Arca. Funerale lecticis tectis nonnunquam elata. Cicero & Gellius exponuntur.

Post Sellas de Lecticis aliquid dicendum. Nempe operosiores illis sunt, & sumptuosiores. An & digniores? Negat Lipsius I. Elector. c. 19. Sella, inquit, postquam recepta in usum, dignior habita lectica. Ex Suetonij unico, & ideo notando loco in Domitiano cap. 2. Ob hac correptus, quo magis etatis & conditionis admoneretur, habitabat cum patre una, sellamq. ejus ac fratris, quotiens prodirent, lectica sequebatur. Contra censet Casaubonus, cui jure merito ad stipulamur. Nimirum non hic agitur de sella qualibet, qua gestabantur, sed curuli, de qua, inquit Casaubonus, si intelligas, non de vulgari sella, plane ruit ὁ συλλογισμὸς. Sanè admoneri debuit Domitianus, sicut auctor est Suetonius, & ætatis suæ, & conditionis, hoc est, nec maturum adhuc esse annis, & privatum sorte. At hoc fieri qui potuisset, si sellæ præcedentium patris fratrisque fuissent vulgares? Nec enim in vulgaribus illi soli gestabantur, qui in dignitate constituti essent publica, sed & alij, quod supra demonstratum est, Quare superest, ut discrimen fuerit non inter sellam & lecticam,

quale dicit Lipsius, sed lecticam atq; sellam curulem. Fuit autem lectica, sicut sella, gestatorium vehiculum, excogitatum primo, uti censet Lipsius, à Bithynis. Colligit hoc autem ex Catulli verbis hisce, quæ leguntur Epigr. 10.

*At certè tamen, inquit, quod illic
Natum dicitur esse, comparasti
Ad lecticam homines*

Apparet, inquit, eum dicere, lecticas natas in Bithynia & inventas. Addit, facere huic sententiæ, quod ait Cicero lib. V. in Verrem, morem fuisse Bithyniæ regibus lectica octophoro ferri. Equidem ex isto Ciceronis loco idem colligit & Scholiastes vetus Juvénalis ad Satyræ l. ver. 121. *Lecticarum usum*, ait, *primi dicuntur invenisse Bithyni.* Cicero: *Nam una haud mos est Bithyniæ regibus vehi lectica, id est octophoro.* Verba Ciceronis, sicut citat Scholiastes, nil huc faciunt, imò potius contrarium ostendunt. Neq; magis juvant, sicut vulgo leguntur, & laudantur Lipsio: *Nam ut mos fuit Bithyniæ regibus, vehi lectica.* Nec enim si Bithyniæ regibus ille mos fuit, ideo & invenisse necesse est, quod liquet ex Romanis, quibus ipsis postea hic mos fuit. Et tamen in Ciceronis illo loco invenisse Scholiastes videtur, in quo sententiam fundaret istam. Nempe scriptum olim fuit apud Ciceronem: *Nam unus ut mos est Bithyniæ Regibus.* Quia Cicero illis regibus dixit morem illum esse unum, is accepit de unico & solo, atq; ita illos solos initium huic mori ac consuetudini fecisse putavit. Pro illo *unus ut* ineptus scriba conjunctim fecit *unus ut*, inde natum *una huius*, & post *una huius*, vel *una haud* apud Scholiastem. Atq; sic legendum apud Ciceronem ipsum videtur, non ut hodie mutilate editur, vel propter Scholiastem dictum, qui ex verbis, sicut nunc se habent, nunquam in sententiam, quam proponit, potuisset adduci. Non inquam, *nam ut* omissa necessaria voce, sed *nam unus ut* substituendum. Quanquam & si legas isto modo, nihil valide hinc asseratur; potest enim unus ille mos intelligi non exclusive, quasi apud alios non fuerit, hoc enim falsum apparebit ex sequentibus, verum eminenter,

ter, quod ante alios eo sint gavisi. Neque magis clara sunt Catulli verba. Scaliger profecto exponenda putat sensu longe alio. Nec enim illud *natum* ad *lecticam* refert, sicut facit Lipsius, sed de pecunia intelligendum ait, per comitem Consulis negotiatione quaesita in provincia. Non pigebo locum totum, licet longiorem adscribere, quoniam declarat evidenter, Lipsium non satis intellexisse Catullum. *Di versum*, ait, est *as natum in provincia ab eo, quod dixit, quantum provincia profuisset ere. Comites proconsulum duplicia commoda in provincia, percipiebant: alterum ex negotiatione sua, quod hic more Graecorum argentum natum dicitur. Nam id illis est τὸ γινόμενον ἀπὸ ἔργων. Alterum ex provincia illis obveniebat opera magistratus ipsius, quod lucellum vocabatur, ut alibi docebimus ex Cicerone. Quod ergo dicitur, & quantum mihi profuisset ere, hoc est, ecquid lucelli mihi obvenisset ex Bithynia. Hoc vero, quod natum dicitur, hoc est, quod quaesivisti negotiatione tua. Notum ex Sallustio in Jugurtha, quae sint negotiationes togatorum, ut ipse vocat. Hæc Scaligeriana longè doctissima ostendunt abunde, nil nos ex hoc loco pro Bithynis posse allegare, si de lecticarum auctore quaestio instituat. Ac profecto pridem alibi, quam Bithynia, credo, cœpit innotescere, usus lecticarum invaluit. Legimus enim apud Persas etiam ætate Artaxerxis. Timagoram profecto is lectica donavit, sicut auctor est Plutarchus in ipsius vita, quod ostendit, usum ejus satis tum in Persis notum receptumque fuisse etiam inter viros. Idem repetitur à Plutarcho in vita Pelopidæ, ubi de Timagora: κατέβαινεν ἐπὶ θάλασσαν, ἐν φορτίῳ κομιζόμενος. Hic φορτίον nihil aliud, quam lectica, quod apparet ex collatione loci supra dicti, ubi τὰς κομιζούσας φορεῖς commemorat, id est homines ad gestandum destinatos, quales hic de sella nequeunt intelligi, haud tum nota, verum de lectica. Philoxenus: *Lectica*, φορτίον. Scribitur & φοεῖον in Glossario Cyrilli. φοεῖον, *lectica*, *feretrum*. In Onomastico Argentoratensi *gestatorium* exponitur. *Gestatorium*, φορτίον. Sed gestatorium & de sellis usurpatur. Ideo generatim Glossæ veteres Mss. Savaroni laudatæ: *Gestatorium*, *instrumentum, quod quis portatur*. Pro gestatorio Tacitus dixit *gestamen* lib. II. Anal. c. 33. & de rheda similive vehiculo accepit, sicut alibi ostendimus.*

mus. Φορεῖον tamen fere semper apud veteres *lectica*. Quam non Persæ solum, sed & Indi cognitam habuere. Illa namq; Rex Indorum gestabatur. Curtius lib. VIII. c. 9. *Quum rex sese* (ita mallem, *pro sane*, quod habet editio Blancardi) *in publico conspici patitur, thuribula argentea ministri ferunt, totumq; iter, per quod ferri destinavit, odoribus complent. Aurea lectica margaritis circumpendentibus recubat.* Quin & hodie consuetudo illa manet apud ipsos, quod testantur, qui nobis regiones illas descripserunt. Ab extremis illis Orientis gentibus, luxu fere diffluentibus, res est translata ad viciniore. Nam & Macedones usurparunt postea, memoratq; Athenæus in pompa Antiochi lecticas plures, in quibus feminae gestabantur. Verba ejus lib. V. c. 5. *ταύταις δ' ἐξ ἡς ἐπὶ μύθον ἐν χρυσόποσι μὲν φορεῖσι ὁ δὲ ὀνόμαζεν ἡλυαῖαι, ἀργυρόποσι δ' ἐπενταχόσια καὶ δέκα μὲν πολυτελὲς διασκευασμένα.* *His proxima fuerunt octoginta feminae in lecticis pedes aureos habentibus, & alie quingentæ in lecticis cum pedibus argenteis, magna impensæ cultæ ac exornatæ.* Non est dubium, quin sermo sit, non de vehiculis carpentisve, sed lecticis, quia pedes non sunt, nisi in lecticis, uti ex sequentibus constabit. Fuit porro hic Antiochus ex Seleuci posteris, qui post Antigonum Regnum Syriæ tenuit mortuo Alexandro Magno. Unde constat, Syris quoq; notas lecticas fuisse. Inde forsitan in Cappadociam Bithyniamq; inde Romam pervenerunt. Quando hoc sit factum, in incerto est. Lipsius temporibus Gracchanis putat, quoniam sic legitur apud Gellium: *His annis paucis ex Asia missus est, qui per id tempus magistratum non ceperat, homo adolescens pro legato. Is in lectica ferebatur. Ei obviam bubulcus de plebe Venusina advenit: & cum ignoraret, qui ferretur, per jocum interrogavit, num mortuum ferrent.* Verba hæc leguntur lib. X. c. 3. in quibus pro *ex Asia*, sine cunctatione *in Asiam* Lipsius existimat scribendum. Nos tamen sublitimus cunctamurq; cum quo pacto flagitet hoc sensus, quod existimabat Lipsius, haud videamus. Annon enim missus esse Romam potuit ex Asia à Præfide Provinciæ vel Prætore? Cum præsertim nominetur adolescens, qui necdum magistratum ullum caperet. Tales enim mitti à Romanis in provincias minimè solebant.

Ex

Et est verisimile, habuisse lecticam illam secum ex Asia, ubi usus tum earum fuit frequentissimus, atq; ita spectaculum ridiculum præbuisse bubulco imperito. Cæterum quæ forma lecticarum fuerit, abunde satis traditum à Lipsio putamus lib. I. Elect. c. 19. Facit autem, duplices, alias tectas, alias verò apertas. Apertarum speciem simplicem, *asserēs nimirum aliquos compactos, qui tapere pulvinum oblongum possent, in quo homo singularis porrectus jaceret.* Quos hic vocat asseres, probat mox auctoritate Juvenalis Martialisq;. Verum illi alij fuerunt, nec qui constituebant lecticam ipsam, sed adjuncti, ut per eos posset gestari, ut deinde indicabo. Quare mallem tabulas vocare, quæ compactæ speciem habebant lecti funebri. Lectus funebri monstratur nobis in monumento M. Antonij Antij Lupi, tali specie, quod Lipsius ipse fatetur.

Jam verò lecto funebri lecticam similem ipse facit Lipsius, & confirmat joco Martialis lib. II. epigr. in Zoilum, quando ait:

Laxior hexaphoris tua sit lectica licebit,

Dum tamen hæc tua sit, Zoile, sandapila.

Neq; fuit causa, potior, cur bubulcus ille apud Gellium interrogaret, *num ferrent mortuum*, lectica primum visa. Scilicet lecticam vidit esse illi similem, quo mortui efferebantur. Igitur non facta esse potuit tam ex asserebus, quam tabulis quadratis longioribus, quemadmodum in lecto funebri videmas. Asseres, quorum meminere veteres, non pertinebant ad structuram ipsam lecticæ, sed gestationem. Svetonius clarissime in vita Caligulæ cap. 58.

m

Ad

Ad primum tumultum lecticarij cum asseribus in auxilium accurrerunt. Lipsius rectissime: *Ex hoc loco non vane quis suspicetur, asseres eos exemptiles fuisse, & facile in lecticam reponi potuisse aut tolli.* Si reponi potuerunt aut tolli, non profecto ipsa ex eis constructa esse debuit lectica. Atq; ita intellexit & Torrentius. Sic enim habet isto loco. *Asseres fuerunt ligna illa, quibus innixam domini lecticam humeris subibant.* Iuvenal. Sat. III. *ferit asserem duro* Alter. & Sat. VII. *longo premit asserem Medos.* Martialis etiam: *Vt canus finatus nostro Syrus asserem sudet.* Ergo alia lectica, & alij asseres in lectica. Lectica lectus ipse; asseres, ligna quibus portabatur, unde Iuvenalis appellavit duos & longos, item premi eis dixit Medos, quando nempe habent humeris impositos: quomodo & Martialis Syros eis sudare, subeuntes scilicet. Scholiasti Iuvenalis nuncupantur *amites*. Nam Poeta illud *asserem duro*, sic exponit: *Amite lecticæ, lecticarios significat.* Sic distinguo illa verba, & asteriscum tollo. *Asserem* dicit esse *amitem lecticæ*, ibiq; Poeta agere de lecticarijs. Porro *amites* proprie baculi furcati, quibus retia sustententur. Scholiastes vetus Cruquij ad Horatii Epod. c. 2. *Ames proprie est furcula, ex qua rete suspenditur ad capiendas aves.* Porphyrio eodem loco: *Amites hodieq; appellantur furculæ, quibus retia in venatione vel aucupio suspenduntur.* Num huiusmodi & asseres lecticarij? Vix opinor; ita enim subjectos lecticæ ac suffulcientes eam tenuisse manibus necesse sit. At contra in humeris colloq; gestasse inferius patebit. Ideo existimo fuisse rectos simplicesq; per lecticæ latus utrumq; collocatos in annulis fortasse, sic, ut possent eximi, multum ante lecticam prominentes antrorsum retrorsumq;. Nisi forte in lecticis gravioribus præter illos asseres interdum adhibuerint & furculas, quo facilius portarent. Lipsius eos asseres in vinculis aliquibus reponit, hucq; trahit verba Gracchi apud Gellium superius indicato loco. Sic enim post allata habent: *Vbi audiuit, lecticam deponi iussit: stuppisq; quibus lectica deligata erat, usq; adeo verberari iussit, dum animam efflavit.* Verum asseres eos vinculis è stuppa, id est funibus cannabinis ad lecticam religari solitos vix credimus propter cæterum lecticarum istiusmodi ornatum, quo cum funes

parum.

parum utiq; conveniunt. Deinde ne quidem deligati eis vinculis hic dicuntur asseres fuisse, sed lectica ipsa. Quare magis cenfeo significare funes, lecticæ subjectos, in quibus reponi pulvinus solebat. Hoc enim conveniebat molitiei, nec ignotum erat vulgo in lectis dormitorijs. Quod vel Cato docet, quando etiam in villa requirit *lectos loris subtenos quatuor* lib. de R. R. c. 10. Nec fortassis alia est causa, cur pulvinum illum *pensilem* vocarit Juvenalis Sat. 1. quam quod esset non in tabula repositus, sed suspensus funibus. Verba ejus hæc sunt:

Vehatur

Pensilibus plumis, atq; illinc despiciat nos.

Scholias tes ibi: *Pensilibus plumis: lectica, plumis strata.* Penfile profectò *ὑπερμαστόν*, quod non convenit, nisi in id, quod in libero pendet aëre. Sic plumæ pensiles erunt liberæ, sine tabula subjecta solis funibus sustentatæ. Quanquam plumæ debeant intelligi non nudæ, sed inferatæ sacco, unde Cicero *pulvinum* dixit. Verba ejus sunt in Verrem V. *Lectica octophoro ferebatur, in qua erat pulvinus perlucidus, rosa farctus.* Ubi nota, homines delicatulos pro plumis, rosas etiam adhibuisse hisce in lecticis, sicut nempe alias in lectis dormitorijs, quod alij notarunt. Pulvinum memorat & Seneca in de Consolat. ad Martian. cap. 16. *Equestri insidens statue in sacra via celeberrimæ urbis loco Clælia, exprobrat juvenibus nostris pulvinum ascendentibus in ea illos urbe sic ingredi, in qua etiam feminas equo donavimus.* Pulvinum Lipsius hic accipit de lectica, vel pulvino in lectica, nec repugno. Puto tamen & de sella posse accipi. Cæterum lectica pedes etiam habebat, numero quatuor, ut ex lecto funebri, superius de picto colligas. His insistebat, si deponeretur. Pedes hi vulgariter ex ligno. Docet Lipsius ex Catullo.

Fractum qui veteris pedem grabati

In collo sibi collocare posset.

Ditiores inducebant argento, quod demonstrat exemplo Athenionis Philosophi, cui Athenæus lib. V. c. 10. tribuit *φορῆτον ἀργυρόπτερον*, id est *lecticam cum pedibus argenteis*. Addo ego, habuisse etiam ex auro, ex eodem Athenæi loco, verbis, quæ superius adduximus,

in quibus occurrunt φορεῖς non solum ἀργυρόποδες, verum & χρυσοπόδες. Sed de ornamentis postea loquemur. Videamus lecticas opertas five tectas. Mentio earum apud Ciceronem Philipp. II. *At iste operta lectica latus est per oppidum, ut mortuus.* In his omnia eadem, quæ in apertis, ait Lipsius, nisi quod majorum deliciarum fuerint, contraq; aspectum hominum, five injurias aëris clausæ undiq; ac munitæ. Munitæ autem pelle & velo, opere arcuato. Martialis.

Lectica nocte tuta pelle veloque
asseret. Possumus intelligere hic pellem dictam proprie, vel corium, sicut & in sella, quanquam plus in corium inclinem. Scriptor vetus apud Suidam: πλέγμα ποιήσαντες, φορέων τύπων γυναικείων, δέγμασι βοείois ἐπιπλάσαντες ἀνατεργάσεις. *Fecerunt contextum simile lectica muliebri, coriisq; bovinis inelaboratis induxerunt.* Si hæc coria fuerunt ἀνατεργάσα, id est inelaborata, rudia, qualia detracta bovis, ergo pelles. Quanquam auctor ille pelles hic respexerit per festinationem captas, ut opinor, non quales alias in lecticis communiter fuerunt. Nec de his existo quidem loco valide colligeretur, nisi aliunde constaret de ipsis. Opus arcuatum probat Lipsius ex verbis Taciti, quæ leguntur lib. xv. An. c. 57. ubi memorat Epicharin libertam *fasciam in modum laquei ad arcum selle* restrinxisse. Sed est ibi sermo non de lectica, verum sella, ut & in superioribus est indicatum. Tamen & lecticam opere arcuato tectam superne fuisse, haud negaverim, cum operiri aliter vix potuisse videatur. Nec fortassis aliter intelligendum πλέγμα Suidæ memoratum, quam de tecto bacillis aut viminibus arcuato, & inducto pellibus. Nam à lateribus quidem habuere fenestras, per quas possent prospicere. Docet Lipsius ex his Juvenalis, Sat. III.

Namq; facit somnum clausa lectica fenestra.

Quanquam hic de una tantum sermo sit fenestra, non pluribus, contra quam intellexisse Lipsius videtur. Neq; puto plures habuisse. Hæ fenestræ vulgo sine vitris fuisse videntur, at in lecticis muliebribus oclusæ vitris lapideve speculari. Unde Poëta idem

Sat. IV.

Magne

Magna si misit amica

Quæ vehitur clauso latis specularibus antro.

Scholias tes ibi: *Lecticam mulieris, aut sellam clausam dicit.* Loquitur ambigüe, ostendit tamen, ita claudi consuevisse non fellas solum, verum etiam lecticas. Caterum si clausæ specularibus aut vitris, aperta fuisse videtur, quæ his specularibus carebat. Ac fortassis, ut in sellis, ita quoque in lecticis alia est tecta, alia vero clausa. Quod enim de velo ait Lipsius, eo tectas fuisse fenestras, neuter docet ex adductis ipsi locis. Aufidius Bassus in de morte Ciceronis: *Cicero paulum remoto velo, postquam armatos vidit: ego vero consisto, ait: accede veterane, & si hoc potes saltem rectè facere, incide cervicem.* Hic vela cerno, fenestras video nullas. Dicit quidem Lipsius de Cicerone: In lectica & quidem tecta interfectum. At de tecta nominatim hætenus non observavi quenquam agere. Igitur & superne tectam facile largimur, clausam tamen specularibus aut fenestris difficulter possumus intelligere. Sanè si hoc modo clausa fuisset, non fuisset satis, removeri velum, sed & aperiri fenestram. De fenestra verò nemo loquitur. Quare clausa illa quidem vitreis fuisse non videtur, verum solis velis à lateribus instructa, quæ obtendi removerive possent, pro arbitrio. Vela plagulas appellavit Svetonius in Tito cap. 10. *Deinde ad primam statim mansionem febrim nactus, cum inde lectica transferretur, suspensisse dicitur dimotis plagulis cælum.* Nullam hic fenestram aperit, sed solis plagulis dimotis cernit cælum. Aliæ sunt plagæ, quarum Nonius facit mentionem, nec confundere cum his Lipsius debuit. Verba ejus: *Plagæ, grande linteum, tegmen, quod nunc torale, vel lecticariam Sindonem dicimus.* Sindon lecticaria non est hoc loco, quæ lecticæ occluduntur fenestræ, quod putavit Lipsius, sed qua obvelantur lecti. Docet vox toralis, quæ planè hoc significat, quod dixi. Nonius: *Torale & toralium stragulum est.* Glossæ Philoxeni: *Torale, ἀεγλινερον.* Vidit & Torrentius ad indicatum Svetonij locum. *Plagula, inquit, non totum illud lecticæ tegmen, sed quibus fenestra lecticæ obtegitur.* Rectè plagulas à plagis fecernit, quoniam res diversissimæ fuerunt;

Quamquam plagulas fenestris, quales quidem ipse hic intelligit ex vitro specularibusque, fuisse obtentas frustra credi jam ostenderim. Sed nec illud placet, quod hic tegmen quoddam facit lecticæ. Quis enim id legit hætenus, vel ubi fuit? Nempe non distinguit gestatoriam lecticam à lectica dormitoria seu cubiculari. Dormitoria tegmen habuit ejusmodi, non gestatoria. Dormitoria fuit ea in qua lectus reponi solebat; sponda vulgo nuncupata, licet sponda esset ex tabulis ligneis, hæc ex herbis. Varro: *Lectica, quod legebant, unde eam facerent, stramenta atque herbas, ut etiam nunc fit in castris. Lectos, ne essent in terra, sublimes in his ponebant.* Hic lectica non est, qua gestantur, sed qua cubant somni causa. Ea quondam facta ex stramentis, torris videlicet confutisque, mattæ instar, inque ipsa lectus, qui torali sternebatur vel integebatur. Nihil tale fuit in lectica gestatoria. Non plagas habebat, verum plagulas, obductas lateribus. Sive autem plagulas has removerent, sive attollerent fenestras, *aperire lecticam*, ut opinor, dicebantur. Sic accipio Propertium, quando ait lib. IV. el. 9.

Colla cave inflectas ad summum obliqua theatrum,

Aut lectica tue sudet aperta moræ.

Verba Cynthia sunt ad Catullum. Vult, cum lecticæ nulli moram injicere, donec aperiatur, ut cum ea, quæ recumbit intus, possit confabulari. Cave, ait, ne lectica sudet *moræ tue*, hoc est, propter moram tuam, quam tu injicis. *Sudet* autem propter lecticarios, multo cum sudore sustinentes lecticam, propter moram per confabulationem tuam injectam. Ita locum hunc expono, & si confabulandum esset, prius aperiendam lecticam hinc observe. Lipsius pro *sudat*, exhibuit *sadat*, indeque correxit:

Aut lectica tue sit adoperta moræ.

Sed non video, quid ista sibi velint. Explicavit quidem Lipsius hoc modo: *Nolo*, inquit Cynthia, *collum flectas ad summam caveam, ubi femina: nolo etiam lectica per viam te moretur clausa, ne curiose inspicias, quæ aut qualis vehatur.* At si clausa, quod vult Lipsius, & adoperta, qui morari potuit, quippe quæ ne quidem inspicere dabatur? Docet satis Ovidius lib. II. de Remedio amoris.

Forte

Forte aderam juveni. Dominam lectica tenebat:

Horrebant servis omnia verba minis.

Iamq; vadaturus, lectica prodeat, inquit.

Prodierat. Visa conjuge mutuserat.

Hic non videt nec agnoscit conjugem in lectica clausa, donec prodijisset. Ergo quamdiu non aperitur, neminem morari lectica talis valet. Nec enim an omnino aliquis in ea vehatur, sciri potest. Non igitur de clausa vel ad aperta sermo apud Propertium, sed aperta, eo, sicut dixi, modo. Ut verò ne aperiri quidem posset, consutam aliquando legimus. Svetonius Tiberij c. 64. *Nurum ac nepotes nunquam aliter post damnationem, quam catenatos, obsutaq; lectica, loco movit: prohibitis per militem obviis ac viatoribus respicere usquam vel consistere.* Libri veteres, ut Torrentius observat, habent *obsutaq;*, non *obsutaq;*, quod significaret *cinctam, circumdatam*. Verum quia *obsutum* sic absolute non usurpant, verum addunt vel *milite*, vel *custodia*, vel alia quacunq; re, illud *obsutaq;* puto esse probum. Nempe quæ si *obsuta lectica* non intelligebant, qui pro ea *obsitam* scripsere. *Obsuta* est *consuta*, futuraq; junctis plagulis coriisve ita clausa, ut nec intus nec exterius possit aperiri, nisi rupta futura. Et hoc voluit Tiberius, ne cuiquam nurus nepotumq; tristis facies moveret animum, ne quem ipsi ad commiserationem sui & auxilium possent implorare. Invenimus autem has lecticas etiam ornatas, sive apertæ forent, sive non apertæ. Pedes aureos, argenteosq; supra memoravimus in illis. Ipsas quoq; cultas bracteis est verosimile. Talis Antonini apud Herodianum lib. V. cap. 8. *Τὸν Ἀλέξανδρον, συγκαθεστὲς αὐτῷ ἐν τῷ βασιλικῷ φορέῳ, ὅπερ διὰ χρυσῆ πολλῇ καὶ λίθων τιμίων πεποιημένον.* Politianus hæc sic reddidit: *Alexandro secum in vehiculo Imperatoris confidente, quod erat auro multo gemmisq; exornatum.* Ambigue. Nam & lectica inter vehicula. Scholiastes vetus Horatii lib. I. Sat. 2. *Lectica, vehiculum.* An intellexit currum? Atqui semper alij vel lecticam explicant, vel sellam. Appianus lib. IV. B. C. ubi agitur de Ciceronis proscripti fuga imminenteq; cæde. *Οἱ δὲ πρότεροι εἰς φορεῖον ἐσθόμενοι τὸν Κικέρωνα, αὐτοῖς ἐπὶ τῷ θάλασσαν ἦγον.* Plutarchus de eadem re in vita Ciceronis. *τὰ μὲν δεόμενοι,*

μενοι, τὰ δὲ βία λαβόντες ἐκόνιζον ἐν τῷ φορείῳ πρὸς τὴν θάλασσαν. At hoc Brutidius Niger ita explicat Latine apud Senecam in Suasor. *Elapsus interim altera parte villa Cicero, lectica per agros ferebatur.* Quæ Græcis φορεῖον, ea huic lectica. Onomasticon Argentoratense. *Lectica, φορεῖον.* Philoxenus similiter. *Lectica, φορεῖον.* Ad eundem modum legas & in Glossis Benedicti. Glossæ Græco-Latinæ; φορεῖον, lectica, feretrum. Itaq; vix dubito, quin lectica sit intelligenda in Herodiano. Cum præsertim Antonino huic, id est Helio-gabalo conveniat. Equidem & Lampridius de eo c. 29. *Habuit gemmata vehicula & aurata, contemptis argentatis, & eboratis, & æratis.* Sed & hic non carpenta solum ac id genus alia cum rotis, verum etiam lecticæ sellæve poterunt intelligi. Auream lecticam usurparunt Indiæ reges. Curtius lib. VIII. c. 9. *Anrea lectica margaritis circumpendentibus recubat.* Atq; sic ornatas habuisse intelligimus eos, qui in eminentiori dignitate fuerunt constituti. Reliqui vulgaribus minusq; cultis utebantur. Qui fortassis & angustiores habuere. Inde namq; nomen etiam *lecticularum*, quod angustæ forent. Tacitus Hist. III. c. 67. *Simul ferebatur lecticula parvulus filius, veluti in funebrem pompam.* Usurpavit & Tullius modestiæ gratia, quod ipsum ostendit, minus arrogantes superbosq; lecticas habuisse minores. Verba ejus lib. VII. ep. 1. *Tu modo istam imbecillitatem valetudinis tuæ sustenta & tuere, ut facis, ut nostras villas obire, & mecum simul lecticula circumcursare possis.* At elatiores habuerunt laxas. Inde ludus Martialis lib. II. in Zoilum.

Laxior hexaphoris tua sit lectica licebit

Cæterum qui lecticis hisce utebantur, cubare in illis resupini fere solebant, contra quam fiebat in cathedris sellisve, uti supra monui, Lipsiusq; docuit ex Ovidij lib. I. de Arte.

Interea, si ve illa thoro resupina feretur;

Lecticam domine dissimulanter adi.

Cui nunc addo Ciceronem, qui similiter in III. Verri de Verre: *Artagathum & argentum in lectica cubans ad mare infra oppidum expectabat.* Et quoniam cubabant, inde apud Senecam cubile pro lectica. Verba ejus lib. III. de Benef. c. 28. *Quo tandem ab istis*
geru-

gerulis raperis, cubile istud tuum circumferentibus. Cubabant autem in pulvino plumis farcto, quod superius ostensum est. Lēcticam portabant servi per asseres ante dictos, impositos humeris vel cervicibus. De asseribus testatur Martialis:

Vt Canusinatus nostro Syrus assere sudet.

De humeris & cervicibus Plinius in Paneg. c. *Ante te principes fastidio nostri, & quodam equalitatis metu usum pedum amiserant. Illos ergo humeri cervicesq; servorum super ora nostra vehebant.* Dicit, *super ora nostra*, quia lēctica eminebat supra homines ambulantes vulgo, & præsertim is, qui in ea ferebatur. *Supra capita* dixit Seneca, qui & *suspensum lēctica* vocavit, quod in alto super humeros bajulantium esset collocatus. Verba ejus ep. 81. *Idem de istis licet omnibus dicas, quos supra capita hominum suprag; turbam delicatos lēctica suspendit.* De cervicibus cognoscimus, præterea ex Luciano, qui sic in Cynico: *κελεύετε τὰς ἀνθρώπους ὡς περ ἀμάξας τὰς κλίνας τοῖς τραχήλοις ἀγεῖν.* *Iubetis homines, ut lēcticas tanquam currus ferant in cervicibus.* Et ex Juvenalis Sat. vi.

Quam quæ longorum vehitur cervice Syrorum.

Scholiastes ibi: *Vehitur, id est, in lēctica.* Unde constat, sic lēcticam ferri solere. Quare falsus est Gonsalvus ad Arbitrum, qui putavit lora à collo pendentia ponderi minori cum labore sublevando interdum superaddita p. m. 103. Locus Martialis, quem hoc fine laudat, nihil tale dicit. Extat lib. II. epigr. in fictum divitem.

Quem grex togatus sequitur, & capillatus,

Recensq; sella, linteisq; lorisq;.

Sermo hic est primum non de lēctica, verum sella, de qua itidem haud constat, gestatoria ne sit intelligenda, num vero sedentaria. Deinde lora illa non dicuntur facere ad gestationem, sed spectare ad sellam; propter ipsa linteaq; sella nominatur recens. Deniq; hæc lora Lipsius de vinculis accepit, quibus inferantur asseres, non pendentia à collo gerulorum, sed colligata in lēctica. Quare lora nil huc faciunt. Ostendunt potius, ut arbitror, structuram sellæ plicatilis, quæ linteo, in quo sedebant, subtenta lora habuit, quibus sustinebatur, sicut hodieq; in ijs videmus. *Ὀκλαδίας* Græci appellarunt,

runt, uti pluribus à Chimentellio est monstratum. Neq; fuit aliud *faldistorium*, quod ipse vocat *genus selle humilioris, & plicatilis, sine reclinatorio aut suppedaneo* p. m. 89. Disputant de eo eruditi, atq; in diversas eunt sententias. Ego nullus dubito, quin pro *faldistorio*, legi *faldistolium* oporteat. Sic enim tota integre; erit Germanicum, à *falde, falte*, quod hodieq; *plicam* denotat, & *stol*, quod est etiam nunc *sella*. Tale *faldistolium*, seu *διδασκας* in summo habuit lora, & super ea corium seu linteum, quæ quia fuerunt recentia, sellam recentem apud Martialem demonstrarunt. Unde nil ex eo de loris à collo gerulorum dependentibus Gonsalvus colligere debebat. Servi porro ad negotium hoc capti longiores ac proceri. Sic colligimus ex verbis Juvenalis antea adductis, ubi nominatim *Syros longos* in lectica memorat. Simili ratione habet Sat. vi.

— *Ingenti curret super ora Liburno.*

Dubitat Lubinus, an de lectica, num vero lecticarijs debeat accipere, imo *Liburnum* dictam lecticam putat. Verba ejus ad hunc locum. *Liburnum magnam lecticam dicit, quasi navem, & ejus bajulos liburnos. Est enim navis species à Liburnis populis. Vel intellige de lectica & grandibus è Liburnia servis lecticarijs.* Ego vero *liburnum* de lectica nusquam scio usurpatum. Puto autem Lubino imposuisse Scholiastem veterem, qui sic habet isto loco: *Liburno, à lectica magna Liburnatos & Getulos Liburnos. Ipse, tarde venisse Liburnos, in secundo libro.* Verba hujus à *lectica magna* ita intellexit, ac si τὸ *Liburno* explicarent. Ideo *liburnum* dixit esse *magnam lecticam*. At hæc mens non fuit Scholiastæ, quasi à *liburno*, id est *lectica magna* dicerentur *liburnati*, seu *liburni*, verum contra *Liburnatos & Liburnos* esse dixit à *lectica*. Ubi à *lectica Liburni* sunt, qui eam gestant, quomodo frequentissime habemus à *custodia armorum, à Corinthiis, à fibulis, à pugione, à tabulis* & id genus apud veteres, pro ministris servisq; qui hæc talia curant. Sed qui *Getuli Liburni*, quos hic ipse Scholiastes memorat? Equidem sunt noti satis *Getuli*, sunt & *Liburni*, & *Liburnos Gerulos* non puto quenkquam observasse. Quare mihi non est dubium, quin legi *gerulos* debeat. *Geruli Liburni* sunt, qui lecticas gerunt. Ita Seneca su-

pra

pra III. de Benef. c. 28. *Quo tandem ab istis gerulis raperis.* Ipse Scholiastes libro secundo, quem laudat, id est Sat. vi. ijs verbis: *Tarde venisse Liburnus. Liburnus, nuncius, aut certe lecticarius, aut gerulus lectica, quæ liburnata est.* Vocat liburnatam lecticam, non, quod esset à Liburnia, sed quod servis Liburnis gestaretur. Gestabatur autem frequentissime à Liburnis, quoniam fuere proceri. Eadem fuit ratio in Syris atq; Cappadocibus, quos in lecticis memorat Martialis, & Germanis, quos nominat Tertullianus. Omnes illi populi proceri fuere. De Syris vidimus. De Cappadocibus firmat Fragmentum Petronij Tragurianum p. 34. editionis nostræ. *Habebamus tunc hominem Cappadocem, longum, valde audaculum.* De Germanis præter alios & Tacitus Hist. v. c. 15. *Germanos fluminibus suos leuitas armorum, & proceritas corporum attollit.* Volebant autem omnes istos esse longos, quo magis super alios in lectica sublatis extarent, hoc enim decorum, & spectabile putabant. Porro non proceritatem modo, sed & formam decentem in eis spectabant. Ideo Seneca ep. 110. *Hoc ipse mihi dico, quoties occurrit cohors culta servorum, lectica formosis imposita calonibus.* Accedebat decor vestimentorum, pænula præcipue, quod ipsum quoque Lipsius observavit. Seneca de Benef. III. c. 28. *Quo tandem ab istis gerulis raperis, cubile istud tuum circumferentibus? quo te pænulati isti, in militum quidem non vulgarem cultum subornati? quo, inquam, te isti efferunt?* Dicit efferunt, è domo scilicet in publicum, nec cum Lipsio scribendum ferunt. Vocat autem pænulatos non vulgari cultu, unde id colligitur, quod dixi. *Canusinatos* appellavit Martialis lib. IX.

Vt Canusinatus nostro Syrus afferre sudet.

Scilicet *Canusinati* à *Canusina*, quomodo vocata pænula, quod apud Canusium optime texeretur, sicut ait Cl. Salmasius ad Tertulliani Pallium p. 80. Plinius lib. VIII. c. 48. *Lana laudatissima Appulæ. Appulæ breves villos, nec nisi pænulis celebres, circa Tacentum Canusium, summam nobilitatem habent.* Fuerunt autem illæ pænulæ lecticariorum rufæ, quales militum. Inde supra in cultum militum subornatos. Seneca dixit, quod doctissimus Ferrarius in de Re Ve-

stia Par. II. lib. II. cap. 8. diligentissime monstravit. Numerus eorum minimus in qualibet lectica quaternarius fuisse videtur. Ita colligas ex lectica, qua Philologia subvecta est in coelos apud Marcianum lib. II. In ea namq; tantum quatuor, Labor, Amor, Epimelia, & Agrypnia, quod jam Pignorijs notavit. Senarium tamen docent auctores, quia fuit frequentissimus. Inde habes illud, etiam Lipsio laudatum: *Quid te Cappadocum sex onus esse juvat.* Istiusmodi lectica hexaphoros appellabatur. Cicero in Verrem V. *Nam ut mos fuit Bithyniae regibus lectica hexaphoro ferebatur.* Ita habet editio Lambini & Gothofredi. Gruteri verò cum nonnullis alijs octophoro. Et convenientius videtur, propter regium lecticae splendorem. Sive autem hoc, sive illo modo legas, vocem lecticae puto supervacuum, & ex Glossa irrepsisse. Solent quippe alij omittere. Martialis:

Laxior hexaphoris tua sit lectica licebit.

Idem lib. VI. ep.

Invidiosum tibi quam sit lectica requiris?

Non debes ferri mortuus hexaphoro.

Ad eundem modum solent in octophoro. Svetonius Caligula c. 43. *Iter fecit, interdum adeo segniter, & delicate, ut octophoro veheretur.* Apulejus Apolog. II. *Vehebatur octophoro. Vidistis profecto ipsi qui adfuitis, quam improba juvenum circumspectatrix.* Est autem octophoros lectica, quae ab octo fertur: nam & octo in ea habere solebant. Martialis:

Octo Syris suffulta datur lectica puella.

Maximus hic numerus fuisse videtur, sicut fortè minimus quaternarius. Nam quod duos quoq; putat gestasse Gonsalvus, mihi equidem haud persuadet. Colligit id tamen ex Petronio, qui sic habet: *Procurator insulae Bargates à cæna excitatus à duobus lecticariis in mediam viam perfertur, nam erat etiam pedius æger.* Hic Gonsalvus: *Tenuiorum olim lectica parva erant, ut commode à duobus servis possent perferri.* Quia lecticarij hic fit mentio, etiam de lectica cogitavit. Verum non continuò necesse est: Sunt lecticarij Petronio etiam ministri tricliniorum, qui supellectilem curant.

Ut

Uti in illo : *Insecutus est lecticarius, argentumq; inter reliqua purgamenta scopis capit verrere.* Sunt aliis illi, qui gestant fellas, uti loco alio monstravi. Et possumus accipere de iis, qui solis ipsum gestarunt humeris, fuit namq; & hoc usitatum, allulitq; Auctor Declamationis in Ciceronem istis verbis : *Quem Iupiter optimus maximus in consilio Deorum admisit, Italia exulem humeris suis reportavit.* Qui sic alios gestabant succollare, quiq; gestabantur, succollari dicebantur. Sueton. in Ottone. c. 6. *Laxato calceo restitit, donec omis-
sa mora succollatus est.* Casaubonus ita explicat : *Liberi homines in
armos & collum receptum eum bajularunt vicibus.* Hoc modo & procurator ille succollatus esse potuit à duobus lecticariis non ad lecticas ferendas, sed lectos in triclinio curandos constitutis, cum præsertim excitatus à cœna dicatur. Neq; enim fieri omnino potuit, ut lectica etiam minima, & in ea cubans adultæ ætatis homo à duobus tantum rectè gestaretur. Porro sic lecticis bajulandis destinati vocabantur *lecticarij*, ut notum, item *geruli*, ut indicatum in superioribus. Græcis sunt φορτοφόροι. Glossæ veteres : φορτοφόροι, *lecticarius.* Onomasticon Argentoratense κλινοφόρος reddit. Sed φορτοφόροι habet etiam Plutarchus in Galba. Ἄλλα ξίφεισι γυμνοῖς περιόν-
τες αὐτὸν τὸ φορεῖον, ἐκέλευον ἀναιρεῖσθαι, ὡς αὐτὸν φερόμενον πολλὰ κίς δόλω λέναι, καὶ τὰς
φορτοφόρους ἐπισταχύνοντες. Ita puto ibi legendum, nisi malis utrobique & apud ipsum, & in Glossis scribere φορεοφόροι. Nam φορεοφόροι, quod nunc in Plutarcho legitur, sine dubio est corruptum. Habebant autem istos lecticarios cum cæteris servitijs sumptu paratos suo. Aliquando munere amicorum, præsertim mulieres. Inde Martialis illud IX. in Lupum.

Octo Syris suffulta datur lectica puella.

Minus opulenti conducebant. Habebantq; hoc fine Romæ corpora, item *castra lecticariorum*, sicut docent veteres inscriptiones. Ubi castra intelligimus certa loca per urbem, ubi stabant parati ad ministerium, si quis vellet conducere. Memoratq; P. Victor in Regione XIV. Trans Tiberim, *Castra lecticariorum.* Videntur autem corpora hæc constitisse non tam ex servis, quam conditionis imæ plebejis, præcipuè libertis. Inscriptio vetus:

DE RE VEHICULARI,
 TI. CLAUDIO
 AUG. LIB.
 TIGRANO
 EX CORPORE
 LECTICARIORUM CÆSARIS.

Nominatim hunc appellat libertum. Quod autem dicit fuisse illum Claudium ex corpore lecticariorum Cæsaris, ignoro, an pertineat eo, ut constet Cæsarem ejusmodi habuisse corpus in usus suos privatos, num vero potius id corpus Cæsaris auctoritate fuisse constitutum in usus publicos & communes. Solebant enim Cæsares auctoritatem suam dare his corporibus. Unde Marcianus l. 3. ff. de Collegiis: *Nisi ex senatusconsulti auctoritate vel Cæsaris collegium vel quodcunque tale corpus coierit, contra senatusconsultum & mandata & constitutiones, collegium celebrant.* De libertis eo minus dubitari posse videtur, quoniam & alias subire lecticas honoratiorum grave non ducebant. Unde Martialis lib. v. epigrammata ad Candidum.

*Exigis à nobis operam sine fine togatam,
 Non eo, libertum sed tibi mitto meum.
 Non est, inquis, idem. Multo plus esse probabo,
 Vix ego lecticam subsequar, ille feret.*

Quando ait, *vix ego subsequar*, consuetudinem respicit officij, quod supra dixit *operam togatam*. Solebant enim honoris causa comitari lecticas amicorum honoratiorum per vias publicas. Atq; hoc intuitu Poeta idem lib. X. epigr. in Paulum.

Lecticam, sellamq; sequar, nec ferre recusò.

Ubi nota, fuisse consuetudinem eandem in sellis, quod & ex alijs illius locis novimus. Dicit autem ne se quidem recusare lecticam ferre, nempe ipse quoq; paulò ante dixerat, se *de plebe Numa, densaq; turba* esse. Unde verosimilius evadit, quod est dictum de libertis. Honorem verò eum sicut viris, ita feminis præcipuè præstabant. Quo respexit illo monito Poeta Ovidius lib. I. de Arte.

Lecticam domine dissimulanter adi.

Ac

Achi quidem, quos Catullus nominavit *homines ad lecticam*. Nam jumenta usurpasse nusquam invenimus. Aliud id fuit genus, quod jumentis ferebatur, ut liquebit suo loco. Rectè Lipsius: *Nunquam, nisi homines ad lecticam, aliter, quam in effeda aut in rheda. Si fallo, jumentum ego*. Equidem observo apud Plinium in lectica elephantos. Ita enim habet lib. VIII. c. 2. *Postea & per funes incessere* (elephantum) *lecticas etiam ferentes, quater in singulas*. Vel, ut habent alij, *lecticis etiam ferentes*. Ubi numerus quaternarius homines quatuor exprimere debebat, quia minimum quatuor in lectica fuere. Sed fuit ea lectica non ordinarij vel recepti generis, verum admirationis & spectaculi causa sic ornata, ut nil derogare queat Lipsianæ observationi. Caterum lecticæ omnes in promiscuo pæne usu viris feminisq;. Cicero lib. X. ad Atticum ep. 12. *Servius Cytheridem secum lectica aperta portat, altera uxorem. Septem præterea conjunctæ lecticæ, amicarum hæ sunt, an amicorum*. Habes hic lecticas, & in eis viros feminasq;, imo, quod notandum, feminam etiam in aperta. Verum fuit hæc amica ejus, mulier parum pudica, in qua nil fuit mirum. Nam & alias meretriculæ aut pudoris prostitute feminæ solebant. Cicero iterum Philip. II. *Vehebatur in effedo tribunus plebis, lectores laureati antecedeabant, inter quos aperta lectica mimæ portabatur*. At cæteræ magis utebantur tectis, sive clausis. Dio lib. LVII. *ὅτι καὶ τοὶ κακῶς διέκειτο, ὥς ἐν σκιμφοδῶ καλῶς ἐγὼ ἐς τὸ σωέδειον ἐσκομιδῶμαι. Νομιζόμενον γὰρ πρὸς τοῖς ἀνδράσιν, ὡς ποτέ τις αὐτῶν ἀδενῶς ἔχων ἐκείσε ἰσίοι, καλῶς κείμενον αὐτὸν ἐσφέρειν*. Adeo male affecto corpore tum erat (Tiberius) ut in lectica aperta in curiam illatus fuerit, concessus enim erat viris etiam harum usus, ut qui per valetudinem aliter non possent, eo modo in Senatum adveherentur. Καὶ τοῖς ἀνδράσιν ait, h. e. viris quoque, quod videlicet vulgo magis pertinerent ad feminas. Neq; aliud φορεῖον γυναικείον opinione mea apud Suidam, verbis, quæ à nobis etiam supra sunt laudata. πλήρη μα ποιεῖσαντες ἐκ λύγων, φορεῖον τύπων γυναικείων. Dicit contextum illum habuisse speciem, quam lecticæ muliebres, & per lecticas muliebres tectas seu opertas intelligit, quod ex loco toto colligitur. Ita dio rursus lib. LX. Πρῶτον δὲ ἄρα ὁ, τε Αὐγὺς & καὶ ὁ Τιβέριος, ἄλλοι τι τινὲς ἐν σκιμφο-

δοῖς,

στοις, ὅποιοις αἱ γυναῖκες ἐτι καὶ νῦν νομιζοῦν, ἔστιν ὅτε ἐφ' ἐποῖο. *Prius vero Augustus & Tiberius, & nonnulli alij vehebantur in lecticis, qualibus mulieres etiam nunc utuntur.* Hic σκιμπόδια, ὅποιοις αἱ γυναῖκες νομιζοῦν sunt Suidæ φορεῖα γυναικεία, id est lectica non quælibet, sed tectæ, seu opertæ. Nam σκιμπόδια proprie lectica, quod jam Lipsius notavit. Adhibebant tamen viri quoque, ut videmus, sed, quod ex superiore loco Dionis intelligimus, vix, nisi ægrotantes, ac infirmi, maxime in urbe. Unde venit explicandum, quod habet Martialis lib. VI. epigr. in Philippum.

*Octophoro sanus portatur Avite Philippus
Hunc tu si sanum credis Avite, furis.*

Hieronymus Mercurialis ex hoc loco colligi existimat, notatos, qui plures servos in lectica, quam sex numero, habere vellent. *Martialis*, ait lib. III. Gymnast. c. II. *Philippum quendam insanum vocat, quod ab octo servis lectica ejus ob quandam divitiarum inanem ostentationem per urbem gestaretur.* Sed est falsus Hieronymus Mercurialis. Octophori frequentes satis in urbe fuerunt. Id notavit potius in Philippo Martialis, quod cum esset sanus, id est valens, integrisq; corporis viribus, octophoro gestari voluerit. Scilicet octophorus opinione mea fuit muliebris fere lectica, quia tecta occlusaque, ac ex eo ponderosior. At tecta opertaq; tantum pro infirmis. Octophoron mulierum fuisse docent plurima scriptorum loco. Apulejus Apologia II. de puella spona: *Vehebatur octophoro.* Martialis:

Octo Syris suffulta datur lectica puella:

Quod si ergo vir, præsertim in urbe, utebatur octophoro, vel ægrotus, vel stulte ambitiosus ac delicatus habebatur. Atque huc respexit Martialis in superiori loco, lusingq; ambiguitate vocis *sanus*. Si hunc credis sanum valentemq; furis, quia nemo valens tali utitur lectica, inter viros. Ergo necesse est, ut sit non sanus, si non corpore, saltem mente. Et quia octophorus lectica muliebris, adeo in viris notata, nisi ægrotarent. Cum præsertim tarde molli-terq; incederet. Sueton. Calig. c. 43. *Iter conficit modo festinan-*
ter &

ter & rapide, interdum adeo segniter & delicate, ut octophoro veheretur. Uti tamen observamus, majorem earum apud viros fuisse usum in vijs extra urbem, quam in urbe. Sic enim & Verrem legimus octophoro fecisse iter apud Ciceronem. Et quia octophori lecticæ opertæ, ideò id ipsum nominatim de opertis quoq; videmus, usum earum crebriorem in itineribus fuisse. Cicero Philippica II. de Antonio. *Cum inde Romam proficiscens ad Aquinum accederet, obviam ei processit magna sane multitudo. At iste operta lectica latus est per oppidum, ut mortuus.* Non tam notat, quod sit usus lecticæ operta, quam quod ea per oppidum iter facere voluerit, contempto omni civium officio, quo eum honorabant. Similis lectica Julij, qua ex prætura proficiscens in Hispaniam avexit Masinatham apud Sveton. c. 71. uti Lipsius judicavit. At in urbe fuit hoc rarissimum. Soli agrotantes, & in dignitate certa constituti quidem utebantur, præterq; ipsos feminæ. De quibus probat amplius & Juvenalis illo versu:

Quæ vehitur clauso latis specularibus antro.

Item, Ovidius lib. II. de Remed. Amoris, ubi describit conjugem lectica prodeuntem, quam maritus ante videre non poterat. Habet quoq; Martialis, quæ huc faciunt, & à nobis explicata sunt in superioribus. Præter viros autem & mulieres observo seorsum lecticis gestari solitos pueros ætatis necdum adultæ, etiam post introductum usum sellarum, quorum usus eis non permittebatur, antequam adolevissent. Huc respicitur eo Svetonij loco ex Domit. c. 2. quem & alias laudavimus. *Ob hæc correptus, quò magis ætatis & conditionis admoneretur, habitabat cum patre una, sellamq; ejus ac fratris, quotiens prodirent, lectica sequebatur.* Dicit ætatis admonitum, per lecticam, in qua ferebatur, quod intelligi non potest, nisi eo modo, quia pueri impuberesq; non sellis, sed lecticis vehabantur. Ideò & apud Tacitum Hist. III. c. 67. de Othonis filio sic legitur: *Simul ferebatur lecticula parvulus filius.* Ferebantur autem non unus solus semper, quod in sella videtur factum, sed & plures. Svetonius de Nerone vita ejus c. 9. *Ac deinceps ejusdem (matris) sepe lectica per publicum simul vectus est.* Cicero lib. X. ad Atticum

ep. 12. *Servius Cytheridem secum lectica aperta portat.* Et lib. II. ad Q. Fratrem ep. 9. *Marium autem nostrum in lecticam me hercule coniecissem, non illam regis Ptolemæi Anicianam.* Memini enim cum hominem portare ad Bajas, Neapoli, octophoro Aniciano, machærophoris centum sequentibus, miros risus nos edere, cum ille ignarus sui comitatus, repente aperuit lecticam, & pene ille timore, egoris corrui. Locus elegans, & qui firmat partim octophorum lecticam esse, partim, quod superius observavi non apertam, verum tectam, & has tectas ab ijs, qui vehebantur potuisse aperiri. De cætero sic fuisse clausas, ut quid foris ageretur, minimè possent cernere. Quomodo hic Ptolemæus nihil scit de comitatu suo certumq; illis machærophoris, priusquam lecticam aperuisset. Liquet autem simul in eadem lectica vectum & Ptolemæum regem, & Ciceronem, nec enim timorem illum ejus alias hic potuisset deprehendere. Deniq; fuisse lecticam non Ciceronis, sed Anicij alicujus, ut opinor, quam propterea *Anicianam* appellavit. Ac fortasse scripsit Cicero non *Marium nostrum in lecticam*, verum *nostram in lecticam*, ut esset manifestior oppositio inter *nostram* & *Anicianam*, liqueretque, Ciceronem pro se non usum octophoro clausa, sed lectica aperta, ut solebant cordatiores, quippe in qua nil posset istiusmodi accidere Mario, quod acciderat regi Ptolemæo. Nam eodem fere modo scripsit quoq; lib. VII. ep. 1. *Tu modo istam imbecillitatem valetudinis tue sustenta, & tuere, ut facis, ut nostras villas obire, & mecum nostra simul lecticula concurrere possis.* Delent illud *nostra* cum tamen veteres codices fateantur agnoscere. Sanè si lectica vehi Marius (ad quem hæc epistola est scripta) non eodem debuit cum Cicerone, concurrere etiam cum eo non potuit. Videtur enim *concurrere* isto loco non solum significare socium itineris præbere, sed & confabulari, colloqui, quoniam præcedit; *docebo profecto, quid sit, humaniter vivere.* Quicquid sit, hoc manifestum est, plures etiam lectica una eademq; vehi consuevisse. Nec fortassis aliter exponi debet illud Juvenalis I. Satyra.

— — Dentissima centum
Quadrantes lectica petit, sequiturq; maritum

Lan.

Languida, vel pragnans, & circumducitur uxor.

Ut sit densissima, plena hero, uxore, liberis, quod Lubinus censebat. Leticarum porro usus vetustissimus in viis erat extra urbem. Ita videmus vel illius juvenis exemplo, qui temporibus Gracchanis iter letica fecit Romam. Sed & postea Verres & Cicero ipse usi sunt leticis in peregrinatione, uti constat ex superioribus. Neq; viris modo ea consuetudo, verum multo magis feminis, si faciendum esset iter. Sic enim & Servius uxorem suam gestarificat letica apud Ciceronem X. ad Atticum ep. 12. Postea res est translata & in urbem, quod sub tempore Julij Cæsaris Lipsius existimat coepisse. Ubi quidem brevi tempore invaluit adeò, ut is ipse Julius legem scribere cogeretur, promiscuumq; illarum usum tollere. Verba Svetonij cap. 43. *Leticarum usum, item conchyliata, vestis & margaritarum, nisi certis personis & aetatibus, perq; certos dies, ademit.* Eusebius in Chronicis hæc sic exponit. *Prohibita leticis uti margaritisq; quæ nec viros, nec liberos haberent, & minores essent annis quadraginta.* Quibus verbis intelligimus, legem eam respexisse feminas potissimum, fortassis, quod in viris necdum ita usus leticarum factus esset frequens, neq; usurparent fere, nisi languidi ac ægrotantes, Cæsare, paucisq; potentioribus exceptis. Videnturq; huc spectare verba Dionis supra etiam laudata, & lib. LVII. *Tiberius adeo male affecto corpore tum erat, ut in letica operta in curiam illatus fuerit, concessus enim erat viris etiam harum usus, ut qui per valetudinem aliter non possent, eo modo in Senatum adveherentur.* Docet autem Eusebius personas illas certas fuisse, quæ haberent maritos, iustoq; matrimonio sublato liberos. Unde constat, ante usurpasse etiam innuptas, nec has modo, sed & meretriculas. Deinde ne illis quidem omnibus concessum leticarum usum, sed si excessissent annum quadagesimum ætatis. Qui verò dies illi certi fuerint, per quos concessus mansit usus ille, id Eusebius haud declarat. Ego suspicor, sacrorum & ludorum publicorum dies fuisse. Ac huc traho illud Propertij lib. III.

*Colla cave inflectas ad summum obliqua theatrum
Nec letica tua sudet operta mora*

o 2

Docet

Docet fanè, his lecticis adire theatra consuevisse. Idem firmat Juvenalis Sat. VI.

*Vt spectet ludos, conducit Ogulnia vestem,
Conducit comites, sellam, cervical, amicas.*

Equidem hic sermo est de sella, sed illius fuit eadem cum lectica ratio, & lecticæ loco cæpit usurpari. Deniq; cum lecticarum usus promiscuus prohiberetur, sellas surrogasse videntur. Ita factum, ut Tiberij ævo lecticæ mulieribus desinerent in usu esse folis Senatorum uxoribus exceptis. De quo Dio lib. LVII. agens de Libone Druso. Νοσήταυστα δὲ ἐπὶ θάνατον ἐν τε σκιμποδῖῳ καὶ αἵματι, ὁποῖον αἱ τῶν ἐλευθέρων γυναῖκες ἔχουσιν, ἐς τὴν γερουσίαν ἐσευρόμισε. *Cum vero egrotaret ad mortem, in lectica operta, quali utuntur Senatorum uxores, in Senatum delatus est.* Ququam postea per æmulationem harum cæperit revocari. Quo fortasse respexit Juvenalis, qui sub Nerone scripsit:

*Est ratio ulterior, magnæ si misit amicæ
Quæ vehitur clauso latis specularibus antro.*

Nisi hanc quoq; velimus Senatoris conjugem fuisse, quia magnam nominat amicam. Nam & illa, quam cum viro dicit venisse ad petendū sportulum, fuit Senatoria, lib. I. id quod Scholiastes quoq; vetus ibi observavit. Quicquid sit, Domitianus saltem usum earum fœminis probrosis ademit. Svetonius in vita ejus cap. 8. *Probrosis fœminis lecticæ usum ademit.* Ubi puto non tam meretrices significari per *probrosas fœminas*, ita enim hac locutione minimè fuisset opus, & jam ante ipsis fuit hoc prohibitum per legem à Tiberio latam, quam ex nuptis eas, quæ cum alienis consuevisent viris, ac ob stupra vel adulteria palam essent infames. Porro non in fœminis solummodo circa usum lecticarū observatum, ne promiscuus foret, verum etiam in viris: Disco ex Svetonio, quando de Claudio c. 28. *Libertorum præcipuè suspexit & Harpocran, cui lectica per urbem vehendi, spectaculaz publicè edendi jus tribuit.* Ostendit clarissime hic locus, libertis, etiam Cæsaris, lectica vehi per urbem minimè concessum fuisse. Solos ergo pertinebat ad ingenuos, ac ne illos quidem omnes, ut jam ex superioribus conjicitur.

citur. Quod si præterea uti ea voluere alij, hoc seorsum impetrare à Principe debuerant, qui nimirum contra latas ea de re leges jus habebat conferendi hujus beneficii. Non tamen ad Consules solos, quod quis suspicari possit eo, quia Mamertinus c. 30. vocat *lecticas consulares*. Pene, inquit, *intra ipsas Palatinæ domus valvas lecticas consulares jussit inferri*. Nam lecticas consulares puto hic accipiendas, quia ijs consules tum vehabantur, non, quod soli consules. Quinimò Chimentellius non lecticas ibi, sed curules sellas putat exponendas. Sed obstare videtur, quod præcedit, *pene intra ipsas Palatinæ domus valvas*. Nam curules non solū *pene*, sed omninò ac reuera intra valvas eas ferebantur. Neq; sedes alia Consulibus in Senatu & Palatio, quod ille ipse testatur. Igitur ibi sermo de lecticis veris, quibus Consules futuri deferrebantur ad curiam. Postea demum sequitur de curulibus. *Et cum honori ejus venerationiq; cedentes sedile illud dignitatis amplissimè recusaremus, suis nos propè manibus impositos mixtus agmini togatorum præire cœpit pedes*. Hic non est *sedile*, quod paulò ante vocavit *lecticam*, nam de alia re agitur. Supra memorabat aditum Consulū ad Palatinam domum, hic verò abitum. Tum erant Consules futuri, nunc confirmati. Quare verba ista puncto etiam majore à superioribus dividi debuerunt. Quanquam ergo Mamertinus dixerit lecticas Consulares, tamen usus earum pertinuit & ad alios, ut Senatores, quod exemplo Senatoris sportulam petentis apud Juvenalem patet. Nec his modo, sed Equitibus etiam, ditioribusq; alijs concessus lecticarum usus, ut exempla docent. Fiebatq; hoc non pompæ semper gratia, sed quandoq; usus alicujus causâ. Nam & legere in ea, imò scribere etiam solebant. Juvenalis Sat. III.

— *Ingenti curret super ora Liburno,*

Atq; obiter leget, aut scribet, vel dormiet intus.

De lecticaloqui certum est, docetq; præter Scholiastem versus sequens ipsius Juvenalis, quem adducam in sequentibus. Igitur hic quærat aliquis, qui scribere potuerit, cum in ea cubarent, quod superius est dictum, ut cubarent resupini? Verum non existimo, fuisse perpetuum ut jacerent resupini, contra viros præsertim in

sinistrum paulo inclinatos cubuisse latus, quomodo & alias solebant cubantes legere ac scribere in lectis, ut testatur Svetonius in Augusto c. 78. & ibi Casaubonus, ut nil miri, vel insoliti hic cogitari debeat. Docet autem Juvenalis, non modo legere ac scribere, sed & dormire in lecticis sivevisse, additq; causam,

Namq; facit somnum clausa lectica fenestra.

Dicit, somnum conciliari, si claudatur fenestra, obducto scilicet velo, credo, quod sic fierent obscura intus omnia, & tenebris nocturnis similia. Solebant & lecticis uti sui occultandi gratia. Quomodo de Antonio Tullius Philipp. II. *Obviam ei processit magna sanè multitudo. At iste operta lectica latus est per oppidum, ut mortuus.* Noluit à quoquam saluari, propterea se intra clausam abdit lecticam. Similiter clientem suum Cæsar abdit intra lecticam. Svetonius c. 71. *Masintham nobilem juvenem & abstrahentibus statim eripuit, occultavitq; apud se diu: & mox ex prætura proficiscens in Hispaniam, inter officia statim prosequentium fascesq; licetorum lectica sua avexit.* Videntur & in noxiis hoc observasse, quando trahebantur ad supplicium, præsertim si fortunæ conspectioris essent. Tacitus III. An. c. 14. de Pisone, parricidij insimulato. *Igitur inditus lecticæ & à tribuno prætorie cohortis deductus est, vario rumore custos salutis an mortis exactor sequeretur.* Hic aliqui credunt Pisonem lecticæ inditum abstrahi ad supplicium capitale, quod non potuissent, si non interdum sic fuisset receptum. Ægrotantes vectos lecticis, alias jam demonstravi. Tacitus de Libone II. Anal. cap. 29. *Die senatus metu & agitudine fessus, sive, ut tradidere quidam, simulato morbo, lectica delatus ad fores curiæ.* Nota, non in ipsam curiam, sed ad fores curiæ sic delatos. Debetq; hinc exponi Dio, quando remeandem explicans lib. LVII. sic ait: *Νοσήσαντα τὸ ἐπὶ δάνατον ἐν τῇ σκιμνωδῇ καλῶς ἐγὼ ἐς τὴν γερουσίαν ἐσκόμισε.* Cum vero agrotaret ad mortem, in lectica operta in Senatum delatus est. Illud ἐς τὴν γερουσίαν non sic debet accipi, quasi lectica ejus collocata fuerit in medio Senatu, sed ut Tacitus explicavit, qui propterea in sequentibus innixum fratri dixit. Neq; aliter intelligo eundem, quando de Tiberio similima locutione lib. LVII. *ἔτιω γὰρ τοὶ κακῶς δύνεοντο,*

αἵ τε ἐν σκιῇ ποδῶν καὶ ἀσθενεῖ ἐς τὸ συνέδριον ἐσκομίζοντο. Adeo male affecto corpore tum erat, ut in lectica operta in curiam illatus fuerit. Lectica latum arbitror non in ipsam curiam, sed ad ejus fores, nam in ipsam quidem ferri quenquam, receptum non fuisse puto. Sed hi quidem ægrotantes usi lecticis, quia pedibus incedere haud poterant. Alij id faciebant eo, ut hoc motu recuperarent valetudinem. Ut phthisici, quibus svadet Celsus lib. III. c. 22. Verba ejus post recensionem aliorum: Si navigationem aliqua res prohibet, lectica, vel alio modo corpus dimovendum est. Alexander Trallianus etiam hydropticis commendat lib. IX. κίνησις δὲ εἴτερ τι ἄλλο, τοῖς υἰοδориῶσι συμβάλλεται, καὶ μάλιστα ἡ διὰ θαλάσσης, καὶ ἵππου, καὶ λεκτινῆς. Motus, si quid aliud, hydropticis conducit, præcipue qui fit per mare, equum, & lecticam. Quibus verbis simul discimus, recentiores Græcos appellasse λεκτικίον, quod Latini lecticam. Alij prævenire hac exercitatione morbos quærebant. Quanquam in multis fuerit mollitiæ ac luxuriæ prætextus iste. Unde Seneca de Brev. vitæ c. 12. Nec illos quidem inter otiosos numeraveris, qui sella se & lectica huc & illuc ferunt, & ad gestationum suarum, quasi deferere illas non liceat, horas occurrunt. Achæ quidem sunt lecticæ, quarum inter instrumenta gestationum sive in urbe, sive extra eam in vijs itineribusq; crebro veteres injiciunt mentionem. At præter has habuerunt foris quidem lecticas militares, domi vero lucubratorias & funebres. Lecticarum militarium vetus mentio, longeque ante, quam in urbe cœperunt innotescere. Pertinebantque ad duces fere ægros ex vulneribus, vel caussis alijs. Ita Cn. Scipio tragula confixus in aciem delatus est lectica. Livius lib. XXIV. c. 42. Ibi iterum Scipio lecticula in aciem illatus confligit. Et jam ante bello Punico primo etiam in prælie navali usus est Lutatius. Attilius de eo apud Valerium Maximum lib. II. c. 3. Consulem (Lutalium) ea pugna in lectica claudum jacuisse, se autem omnibus imperatoris partibus functum. Non erant hæ lecticæ, quales postea in usu esse cœperunt, sed planè rudes & tumultuariæ, lecto in colligatos quoquo modo asseres conjecto. Quali genere jam olim usi etiam in urbe, si qui ægroti necessario in publicum venire deberent. Auctot virorum illustrium de Ap-
 pio

pio Claudio Cæco. *Quum de pace Pyrrhi ageretur, & gratia potentum per legatum Cyneam pretio quereretur, senex & cæcus lectica in Senatum latus turpissimas conditiones magnifica oratione discussit. Nulla cogitari hic lectica debet, qualem in superioribus descripsimus, sed subitaria, & in hunc unum diem parata. Plutarchus rem commemorans eandem in vita Pyrrhi ita habet: Ἐνθα δὴ Κλαύδιος Ἀππίος ἀνὴρ ἐπιφανὴς, δαπὶ δὲ γήρως ἅμα καὶ πηρώσεως ὀμμάτων, ἀπειρηκὼς πρὸς τὴν πολιτείαν & πεπαυμένος, ἐπαγγελιομένων τότε τῶν ὧδ' αὖ τῆ βασιλείας, καὶ λόγῳ κατασχόντων ὥς μέλλει ψιφίζεσθαι τὰς διαλύσεις ἢ σύγκλητος, ἐν ἐκάρτεριον, ἀλλὰ τὸς θεράποντας ἄρα δαμνέουσας αὐτὸν, ἐκομίζετο πρὸς τὸ βουλευτήριον ἐν φορείῳ δὲ ἀγορᾶς. Γνωόμενον δὲ πρὸς ταῖς θύραις, οἱ μὲν παῖδες ἅμα τοῖς γαμμοῖς ὑπολαμβάνοντες καὶ δεῖχόντες εἰσῆγον. Appius Claudius, clarus vir, qui senectutis & cæcitatibus causa fatiscens, republica abstinebat, accepta regis legatione, & rumore dilato, decreturum Senatui pacem, non potuit sibi temperare quin servis juberet, ut tollerent se & lectica per forum deportarent in curiam. Ut ad valvas pervenit, exceperunt eum filij pariter ac generi, cingentesq; latera ejus introduxerunt. Quod auctor Latinus vocavit lecticam, id Plutarchus nominavit φορεῖον, hoc est qualecunque instrumentum, quo quis possit gestari. Unde quoque generali voce gestatorij exponitur in Onomastico Argentoratensi. Gestatorium, φορεῖον. Dicit autem isto gestatorio deportatum non in ipsam curiam, sed ad valvas ejus, sive januam, tum sustentatum à filiis generisq; qui eum tenebant ulnis complectentes latera & tergum, & humeris subeuntes armos brachiaq; ejus. Hic enim est ὑπολαμβάνειν & περιέχειν, non excipere, & latera alicujus cingere, quod interpretes putavit. Quod propterea notamus, ut & confirmemus, quæ de consuetudine hac diximus in præcedentibus, & simul Auctoris Latini verba non aliter accipienda esse ostendamus. Nam latus in Senatum, non significat in ipsam curiam, sed ad fores, πρὸς τὰς θύρας, ut Plutarchus loquitur. Deniq; à servis suis dicit gestatum, quo simul cognoscimus, etiam ad hoc genus homines adhiberi consuevisse. Meminit ejusmodi lecticæ etiam Livius in Atinij historia lib. II. c. 36. Consensu inde haud dubio omnium qui aderat, in forum ad Consules lectica deferretur. Cicero sic habet*

lib. I.

lib. I. Divin. *illum etiam debilem factum rem ad amicos detulisse, quorum de sententia lecticula in curiam esse delatum.* Vocat lecticulam tanquam vilem, & subitariam. Tali utebantur etiam in bello, videturque habuisse Augustus in acie Philippensi. Lactantius profecto lib. lib. II. c. 7. *Cum bello civili Brutiano implicitus gravi morbo, abstinere praelio statuisset: medico ejus Artorio Minerva species obversata est, monens, ne propter corporis imbecillitatem castris se contineret Caesar.* Itaque in aciem lectica illatus est. Similiter Valerius Maximus lib. I. c. 7. eandem rem exponens: *Quod cum Caesar audisset, lectica se deferri in aciem jussit: ubi dum supra vires corporis pro adipiscenda victoria excubat, castra ejus à Bruto capta sunt.* Uterque lectica delatum scribit in aciem. Ea porro tumultuaria fuisse videtur, quia vera mansit in castris, & ab hostibus confossa discerptaque est. Svetonius c. 91. *Philippensi acie quamvis statuisset non egredi tabernaculo, propter valetudinem, egressus est tamen, amici somnio monitus: cessitque res prospere, quando captis castris, lectica ejus, quasi ibi cubans remansisset, concursu hostium confossa atque lacerata est.* Curtius ad differentiam lecticarum cæterarum has nominatim vocat militares. Verba ejus extant lib. VII. c. 6. de Alexandro: *Castris inde motis lectica ferebatur militari, quam pro se quisque, eques pedesque subire certabant.* Quibus verbis simul cognoscimus, quod & in superioribus est observatum, etiam hoc lecticarum genus non per jumenta, verum homines solitum gestari. Domi habuere lecticas lucubratorias. Sic enim Svetonius appellat in Augusto c. 78. *A cæna se in lecticulam lucubratoriam recipiebat. Ibi donec residua diurni actus conficeret, ad multam noctem permanebat.* Hæ lecticæ non fuerunt portatiles, sed eodem fixæ stabant loco, unico huic fini, ut in ijs recumbentes lectioni, meditationi, scriptioni dare operam commodius possent. Nec à lectis differebant alijs, unde lecti quoque vocabantur. Plin. V. ep. 5. *C. quidem Fannius quod accidit, multo ante præsensit. Visus est sibi per nocturnam quietem jacere in lectulo suo, compositus in habitum studentis.* Lectus Plinij, in quo studebat Fannius, est lecticula lucubratoria Svetonij, in qua actus diurnos conficiebat Augustus. Itaque lecticæ illæ fuerunt lecti, non tamen

triclinares, nec dormitorij, sed studijs dicati, constitutiq; in Mu-
 fæis. Gellius *scimpodia Græciensia* vocavit lib. XIX. c. 10. *Memini*
me quondam ad Frontonem Cornelium pedes tunc graviter ægrum ire
visere, atq; ibi qui introducti sumus, offendimus cum cubantem in
scimpodio Græcensi, circum undiq; sedentibus multis, doctrina, aut ge-
nere, aut fortuna nobilibus viris. Lipsius lib. I. Elect. c. 191. agens de
 hoc scimpodio. *Non aliud, quam lectisulam capio, in qua Romano ri-*
tu etiam domijacebant. Potest quidem videri propter pedum ægri-
 tudinem usus eo, verum pertinebat simul & ad studia, horum enim
 causa vel præcipuè adire ipsum tam frequenter solebant, ut ex
 alijs Gellij locis intelligitur. Et ἱερὸν σκίμποδα vocavit Aristophanis
 in Nebulis, ubi Socrates Strephiadem in eo facit exercentem lit-
 teras, & componentem sese ad discendum. Scholiastes ibi:
 Τὸν κράβατον σκίμποδα λέγουσιν Ἀττικοί. οἱ δὲ φασὶ σκίμποδιον. Vides σκίμ-
 πόδιον, seu scimpodium Gellij esse σκίμποδα, hoc est κράβατον, sive le-
 ctum. Super sunt funebres lecticæ, id est ex, quibus funera sole-
 bant efferri. Nam lecticas seu lecticulas vocasse gestatoria in-
 strumenta, super quæ collocata defunctorum, præcipue honora-
 torum, fuerunt cadavera, cognoscimus vel ex Nepote, qui sic
 vitæ Attici c. 22. *Elatas est in lecticula, ut ipse præscripserat, sine ulla*
pompa funebri. Fuerunt porro hæ lecticæ non multum diversæ ab
 istis, quas deinde usurpare cœperunt in urbe, ac à nobis sunt expo-
 sitæ in superioribus. Demonstravi hoc jam ante, joco Martialis,
 exemploq; bubulci apud Gellium. Addo nunc & verba Ciceronis
 ex Philippica II. ubi de Antonio: *At iste operta lectica latus est per*
oppidum, ut mortuus. Possit quis hinc suspicari, eas funebres lecti-
 cas si non omnes, saltem aliquas fuisse opertas. Videturq; magis
 hinc probari, quam ex loco Dionis Cassij, quam pro hac sententia
 adducunt viri docti. Nam is quidem nihil docet, quam Sextum
 Condianum lapsum equo simulasse mortem, mox arietem pro se
 efferri ac comburi curasse. Verba ipsa: καὶ αὐτὸς μὲν ἀφανὴς ἐγένετο
 κρὶς δὲ σώμα ἐς λάρνα καὶ αὐτὸ ἐμβλήθην ἐκασθῆναι. Hic nil dicitur de lecti-
 ca tecta, seu operta. Λάρναξ sanè non significat, sed *capulum*, vel ut
 Horatius appellat lib. I. Sat. 8. *arcam*. Et potuit etiam in aperta le-
 ctica

lectica efferri aries, sed velatus. Nec videntur unquam aliter fecisse. Lectica semper erat aperta, cadaver verò defuncti modo conspicuum, modo tectum velatumq;. Neq; Cicero diversum docet, quippe qui in verbis, *ut mortuus*, non tam respexit ad lecticam openam, quam lecticam in commune, illamq; Antonij in ea occultationem, silentium, ac immobilitatem, de qua in superioribus jam dixi. Ut proinde sine ratione credi arbitremur, funera etiam tectis lecticis interdum elata. Aliæ namq; tectæ lecticæ, alia tecta funera. Hæc nota veteribus, & memorata, illa nunquam, quod ego quidem observaverim. Nam & Gellij locus de adolescente misso ex Asia, & lectica iter faciente nihil amplius monstrare potest, quam præmissus Ciceronis, si vel maxime, quod tamen dubium est, concedamus, lecticam eam fuisse non apertam, verum tectam. Sed de lecticis funebribus ab aliis est actum, itaq; ad basternas num progredimur.

Cap. VI.

De Basternis.

Basterna non trahitur, sed gestatur. Vossius revellitur. Unde dicta sit. Marcellus Donatus rejicitur. Recentioris est inventi. Palladij etas. Basterna gestatur à jumentis vel burdonibus. Burdones qui. Dion. Gothofredus bis notatur. Βορδόν, οἱ Βορδόνιοι. Basilica emendantur. Manni ad basternas. Onomasticon Danielis corrigitur. Turnebus rejicitur. Fuit tectabasterna. Isidorus contra Salmasium emendatur. Lectica mannalis. Manni qui. Isidorus denuò emendatur. Burici. Βούρικοι. Scholiastes Cruquij notatur. Hinnulus. Ad basternam gestandam duo adhibita jumenta. Basternæ pendebant inter amites. Semper fuerunt clausæ. Caveæ basternarum. Erasmus notatur, & Hieronymus exponitur. Stramenta in basternis. Isidorus explicatur. Epigrammatis veteris lectio dubia. Basternæ pro solis matronis pudicis, in plateis. Eda, seda. Glossæ Isidori emendantur & explicantur. Basternæ pars edium.

Inter gestatoria vehicula sunt etiam basternæ. Isidorus: Basterna, vehiculum itineris, quasi via sterna, mollibus stramentis est posita,